

بررسی آیین رفتار حرفه ای حسابرسان از دیدگاه قرآن

دکتر رضوان حجازی^۱، علی اصغر فرج زاده^۲، اکبر کنعانی^۳

۱- استاد حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و

اقتصادی دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

۲- کارشناس ارشد حسابداری، مدرس دانشگاه

۳- هیات علمی تمام وقت دانشگاه آزاد اسلامی،

واحد مرنند، گروه حسابداری، مرنند، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۱۴ ، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۲/۱۸

چکیده:

در این مقاله به بررسی ارتباط آیین رفتار حرفه ای حسابرسان با قرآن پرداخته شده است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و با روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. منابع پژوهش را قرآن، تفسیر نور و کتب معتبر و مقالات روایی تشکیل داده اند یافته های تحقیق حاکی از آن است که با مطالعه ی دقیق آیات قرآن، ارتباط معنی داری بین دانش حسابداری و مفاهیم حسابداری و ویژگی های آنان و آیه های این کتاب آسمانی وجود دارد و مشخص می گردد که چه اندازه بین گفته های دینی و مفاهیم به کار رفته در حسابداری و حسابداری هم خوانی وجود دارد و به طور صریح به مفاهیمی از قبیل استقلال رای، صلاحیت و مراقبت حرفه ای، رازداری، درستکاری و بی طرفی و غیره که از مفاهیم اصلی حسابداری هستند، اشاره شده است و نشان می دهد که اسلام، آیین رفتار حرفه ای حسابرسان را در شکل پیشرفته امروزی آن مورد تایید قرار می دهد.

کلیدواژه ها: آیین رفتار حرفه ای، حسابداری، حسابرسان، حسابداران حرفه ای، قرآن

مقدمه

قرآن پیام حیات بخش و جاویدانی است که برای هدایت بشریت به سوی سعادت نازل شده است و انسان ها را

1- hejazi33@alzahra.ac.ir

2- Kanani@marandiau.ac.ir

3-Farajzadeh_Acc@yahoo.com

* نویسنده مسئول

به علم، پاکی و صداقت فراخوانده، حیات طیبه را به آنها می‌نمایاند. برخی از صاحب نظران مسلمان بر این نظر هستند که همه علوم و فنون و مطالبی درباره‌ی ریاضی، فیزیک و شیمی در قرآن وجود دارد و قابل استخراج می‌باشند. آنان می‌گویند: همه علوم اولین و آخرین در قرآن وجود دارد [۱۶۱، ۱۸۱]. این گروه به آیاتی از قرآن کریم استدلال میکنند که میفرماید: «و کتاب را بر تو نازل کردیم در حالی که بیان کننده همه چیز است» [سوره النحل، آیه ۸۹]. و نیز «هیچ تر و خشکی (در جهان) نیست مگر آن که در کتاب مبین (نوشته شده) است» [سوره انعام، آیه ۵۹].

همچنین بسیاری از اندیشوران و دانشمندان بر این عقیده هستند که قرآن جامع اموری است که مربوط به هدایت انسان (اعم از امور مادی و معنوی) است. بنابراین بیان مسایل اقتصادی، سیاسی، علمی، حقوقی و... در بسیاری از موارد به صورت قواعد کلی است که انسان را به هدایت الهی نزدیک تر می‌کند و غالباً قرآن خود را درگیر بیان مسایل جزئی نکرده است، مگر در مواردی خاص، که لازم بوده است. قرآن مواردی را که علم و عقل بشر توانایی درک آن را دارد، به عهده او گذاشته است بنابراین نباید از قرآن انتظار داشته باشیم تا تمام جزئیات نظام های سیاسی و اقتصادی متناسب با هر زمان را ترسیم کند. چون هدف قرآن این نیست. این وظیفه متخصصان دینی است که در هر زمان، کلیات متناسب با زمان و مکان را از قرآن استخراج کنند؛ تا متخصصان علوم اقتصاد، حقوقی و غیره در چارچوب آن قواعد کلی، برنامه ریزی های مناسب را به عمل آورند. [۱۴۱، ۱۶۱، ۱۸۱].

در عصر کنونی، حسابرسی یک حرفه محسوب می‌شود. هر حرفه‌ای متناسب با ویژگی‌های آن حرفه، آیین رفتار حرفه‌ای دارد که هدف اساسی از این آیین رفتار حرفه‌ای، ارائه رهنمود لازم به اعضاء برای حفظ تشخیص حرفه‌ای و اعمال و رفتار به گونه‌ای است که کیفیت ضوابط حرفه آنها را بهبود بخشد. همچنین نشانه مشخص یک حرفه، پذیرش وظیفه و مسئولیت در قبال جامعه است، و مقبولیت هر حرفه به میزان مسئولیتی بستگی دارد که آن حرفه در جامعه به عهده می‌گیرد. جامعه برای حساب‌رسان، متشکل از صاحبکاران، سرمایه‌گذاران، دولت، اعتبار دهندگان، کارکنان، کارفرمایان و سایرینی که جهت تصمیم‌گیریهای آگاهانه خود و برای حفظ نظام تجاری مطلوب بر بی طرفی و درستکاری و نتایج کار حساب‌رسان مستقل اتکاء می‌کنند. چنین اتکایی، مسئولیت منافع جامعه را بر دوش حساب‌رسان می‌نهد. [۱۷۱]

در قرآن، ۳۸ بار از کلمه حساب و مشتقات آن -علی‌الخصوص بر حسابرسی- در رابطه با موضوع های گوناگون و در سوره های مختلف بالغ بر ۳۷ سوره که شامل ۲۲ سوره مکی و ۱۵ سوره مدنی می‌باشد از این عبارات استفاده شده است و با وجود اینکه ما در کشوری مسلمان و معتقد به روز حساب هستیم در مقولاتی همچون حسابداری و حساب‌کشی با توجه به اهمیتی که خداوند به حساب و غیر حساب می‌دهد و در قرآن برای بشر یادآوری کرده است باید به دقت به حساب و کتاب در زندگی توجه نموده و علی‌الخصوص شاغلین در حرفه حسابرسی و حسابداری تذکرات قرآنی را در حرفه خود لحاظ کنند. [۱۵۱، ۱۶۱]

خداوند در سوره ی آل عمران (آیه ی ۱۹۹)، سوره ی رعد (آیه ی ۴۱)، سوره ی ابراهیم (آیه ی ۵۱)، سوره ی نور (آیه ی ۳۹) و سوره ی مومن (آیه ی ۱۷) می فرماید: "خدا در یک لحظه به حساب همه خلق پی شمار خواهد رسید" و همچنین در سوره انعام (آیه ی ۶۲) به صراحت درباره ی حسابرسی می فرماید: "آگاه باشید حکم (خلق) با خداست و او سریع ترین حسابرسان است."

علاوه بر این، خداوند در سوره ی انبیاء (آیه ی ۱)، سوره ی ص (آیه ی ۵۳)، سوره ی انشاق (آیه ی ۸) به ترتیب می فرماید: "حسابدهی مردم نزدیک است و ایشان در بی خبری باشند." "این است آنچه برای روز حساب وعده داده می شود." "پس به زودی حسابرسی کرده، حسابرسی آسان." از معانی ظاهری آیات مزبور صرف نظر از معنای باطنی که استنباطی تخصصی است، می توان چنین نتیجه گیری کرد که بحث حسابدهی و حسابرسی مورد تأکید اسلام و قرآن است و قرآن به صراحت ضرورت حسابرسی در جهان آخرت و بالتبع این جهان را گوشزد کرده است [۴۱] [۴۲]

حال، این سنوال به ذهن می رسد با توجه به این گستردگی که در رابطه با حساب و حسابرسی در قرآن آیه وجود دارد، آیا قرآن ویژگی‌هایی، اصولی و یا آیینی را هم برای حسابرس تعیین نموده است؟ خداوند در قرآن در سوره ی قمر آیه های ۱۷، ۲۲، ۳۲ و ۴۰ می فرماید "و یقیناً ما قرآن را برای پند گرفتن آسان کردیم، پس آیا پند گیرنده ای هست؟" با توجه به اینکه کلمه ی "پند گرفتن" در آیه ی مزبور محدود و مقید به موضوعی خاص نشده است، می توان چنین استنباط کرد که با کنکاش ماهرانه، هر موضوعی را می توان در قرآن به عنوان یک مرجع مطلق یافت کافی است که انسان جوینده و پند گیرنده باشد.

آیین رفتار حرفه ای

اصول بنیادی و احکام آیین رفتار حرفه ای که باید توسط کلیه حسابرسان رعایت شود به شرح زیر تعیین شده است:

۱) استقلال رای حسابرس

در فرهنگ اصطلاحات حسابداری آکسفورد، استقلال حسابرسان، اصلی بنیادی ذکر و در ادامه گفته شده است که "حسابرسان باید هم در ظاهر و هم در باطن مستقل باشند تا بتوانند با درستکاری و واقع بینی قضاوت کنند." پارلمان و مجمع اتحادیه اروپا در رهنمود مربوط به حسابرسی قانونی صورتهای مالی سالانه و تلفیقی، بر وابسته نبودن حسابرس به صاحبکار تأکید کرده است و عواملی چون "منافع مالی و تجاری، اشتغال حسابرسان در بنگاه صاحبکار و همچنین قرابت و روابط نزدیک آنان را با مدیران و کارکنان بنگاه از جمله عوامل نقض استقلال حسابرسان" بر می شمارد. هیات تدوین استانداردهای حسابداری دولتی آمریکا، اقتدار کامل برای بهترین پاسخ به کلیه صاحبان رای، فارغ از هر گونه نفوذ و فشار را لازمه استقلال

حسابرسیان "می داند" (۳۱). انجمن حسابداران رسمی آمریکا در مورد استقلال رأی حسابرسی مقرر کرده است "حسابرسی یا حسابرسیان باید استقلال رأی خود را در تمام موارد مربوط به حسابرسی حفظ کنند" (۱۷۱). هیأت تدوین آیین رفتار حسابداران حرفه ای در فدراسیون بین المللی حسابداران بر عدم وابستگی حسابرسی با صاحبکار تأکید می کند و استقلال حسابرسی را شامل استقلال باطنی و استقلال ظاهری می داند (۳۱). استقلال باطنی یا استقلال رأی وضعیتی ذهنی است که در آن رأی شخص در باره یک موضوع منحصر بر مبنای قضاوت حرفه ای اظهار شود، بدون آن که از عوامل بیرونی تأثیر بپذیرد یا سازشی صورت گیرد. استقلال ظاهری یا استقلال از منظر دیگران به معنای پرهیز از هر گونه وابستگی یا رابطه با اهمیتی است که هر شخص ثالث ذیصلاح و مطلعی که از کلیه اطلاعات مربوط، آگاه است به این نتیجه برسد که آن وابستگی یا ارتباط ممکن است بر درستکاری و واقع بینی حسابدار یا موسسه حسابرسی صورت های مالی یا انجام سایر خدمات اطمینان بخش است، خدشه وارد کند (۳).

خداوند در قرآن در آیه های ۸ و ۴۹ سوره ی مائده می فرماید "ای کسانی که ایمان آورده اید! همواره برای خدا با تمام وجود قیام کنید و به انصاف و عدالت گواهی دهید و هرگز دشمنی با قومی، شما را به بی عدالتی وادار نکند. به عدالت رفتار کنید که به تقوا نزدیکتر است و از خداوند پروا کنید که همانا خدا به آنچه انجام می دهید آگاه است..... و میان آنان بر طبق آنچه خدا به سویت نازل کرده داوری کن، و از خواسته های نامشروع آنان پیروی مکن، و از آنان بر حذر باش که مبادا تو را از بخشی از آنچه خدا به سویت نازل کرده منحرف کنند. پس اگر (از داوری حکیمانه ات) روی گردانند، بدان که خدا می خواهد آنان را به سبب پاره ای از گناهانشان مجازات کند. و مسلماً بسیاری از مردم بدکار و نافرمانند."

پیام های آیه مرتبط با استقلال در رأی اشاره به این دارد که در داوری احساسات باید تحت الشعاع عدالت باشد و اساس قضاوت و حکومت، قانون خداست و همچنین باید طبق وحی داوری کنیم، اگر چه احتمال اعتراض مردم را بدهیم (۸). بنابراین، چنین استنباط می شود که جوهره و روح قضاوت و حسابرسی استقلال رأی است. اگر داور و حسابرسی استقلال رأی نداشته باشند، مردم در مورد قضاوت و نظر او تردید خواهند داشت. قرآن شرط داوری و قضاوت را دوری از هوی و هوس و خواسته های نفسانی و نامشروع می داند. همچنین که در اظهار نظر و قضاوت حسابرسی، نظر و خواسته اشخاص عادی دخالتی ندارد و حسابرسی باید بی طرفانه قضاوت نماید، در غیر این صورت استقلال رأی حسابرسی خدشه دار خواهد شد در عین حال که حسابرسیان باید بر طبق اصول حرفه ای و بدون عکس العمل مردم اظهار نظر نمایند، همان چیزی که امروزه به صراحت در استانداردهای حسابرسی تدوین شده توسط مجامع حرفه ای دنیا به ویژه حسابداران رسمی آمریکا بدان تأکید می شود (۶، ۴۱).

خداوند در قرآن در سوره ی نساء (آیه ۱۳۵) می فرماید "ای اهل ایمان (همواره در همه امور زندگی) قیام کننده به عدل و گواهی دهنده برای خدا باشید، هر چند به زیان خود یا پدر و مادر یا خویشانتان باشد. برای

هر کسی که شهادت می دهید چه غنی باشد یا فقیر، نباید در حکم شهادت از هیچ کدام از آنها طرفداری کرده، از حق عدول نمائید....".

پیام آیه، رعایت مصالح خود و بستگان و فقرا، باید تحت الشعاع حق و رضای خدا می باشد [۸]؛ استقلال حسابرس بیان می کند که روابط خویشاوندی و خصوصی نباید استقلال وی را تحت تأثیر قرار دهد.

۲- صلاحیت و مراقبت حرفه ای

حسابدار رسمی باید خدمات حرفه ای را با دقت، شایستگی و پشتکار انجام دهد. وی همواره موظف است میزان دانش و مهارت حرفه ای خود را در سطحی نگاه دارد که بتوان اطمینان حاصل کرد خدمات وی به گونه ای قابل قبول و مبتنی بر آخرین تحولات در حرفه و قوانین و مقررات ارائه می شود. انجمن حسابداران رسمی آمریکا در مورد دانش و تجربه ی حسابرس مقرر می دارد " رسیدگی و حسابرسی باید توسط فرد یا افرادی اجرا شود که دارای صلاحیت و آموزش فنی کافی به عنوان حسابرس باشند" و " در اجرای عملیات حسابرسی و تهیه ی گزارش حسابرسی باید مراقبت حرفه ای لازم به عمل آید". [۱۷]

قرآن نیز در موارد بسیار زیادی تأکید بر علم و دانش کرده است، به طوری که در اولین آیه ای که بر پیامبر اسلام نازل شده، به وی دستور داده است "بخوان" (سوره علق (آیه ی ۱). خداوند در سوره ی قلم (آیه ی ۱) به قلم و آنچه می نویسند، سوگند یاد می کند و در جای دیگر تبعیض و تفاوت در مورد انسانها را پذیرفته و صراحتاً بیان می دارد "آیا آنهایی که می دانند با آنهایی که نمی دانند، برابر هستند؟" (سوره ی الزمر آیه ی ۹). هر معرفت و شناختی نیازمند تجربه است. برترین پس اندازها و توشه ها، دانش است که به کار گرفته شود. اگر کسی بدون علم و دانش در بین مردم فتوی داده و حکمی صادر کند، زمین و آسمان بر او لعن و نفرین می فرستند. عدل بر چهار عنصر است: بر فهمی ژرف نگرنده، دانش پی به حقیقت برنده، نیکو داوری کردن و در بردباری استوار بودن.

خداوند در قرآن در سوره ی نساء (آیه ۵۸) می فرماید "خدا قاطعانه به شما فرمان می دهد که امانتها را به صاحبانش بازگردانید و هنگامی که میان مردم داوری می کنید به عدالت داوری کنید.....".

از پیام های مهم و مرتبط آیه ۵۸ این است که سپردن امور به کارداتان و قضاوت عادلانه، از مصادیق عمل صالح و از نشانه های ایمان است [۸]. و از پیام های مرتبط آیه ۱۳۵ سوره نساء این است که ضوابط بر روابط مقدم است. حسابدار حرفه ای کاردان و شایسته باید دانش و مهارت حرفه ای خود را در زمینه تحولات، روشها و تکنیک های جدید و قوانین و مقررات، همواره به سطحی ارتقا دهد که صاحبکار یا کارفرمای وی اطمینان یابد که از خدمات حرفه ای کارآمدی بر خوردار می شود. حسابدار حرفه ای باید خدمات حرفه ای خود را با شایستگی و بر اساس استاندارد های فنی و حرفه ای مرتبط انجام دهد. در واقع اجرای آیین رفتار حرفه ای و رعایت استانداردهای مربوطه مقدم بر روابط است.

از مجموعه ی آیات قرآن چنین استنباط می شود که داشتن دانش و تجربه در امر داوری، ضروری و این دو لازم و ملزوم یکدیگر هستند. به همین دلیل، عده ای نیز معتقدند که دانش شرط لازم و تجربه شرط کافی در انجام هر امر تخصصی و از جمله حرفه ی حسابداری است.

۳- درستکاری و بی طرفی

درستکاری با دو معیار حق و عدل، قابل سنجش است [۱۷]. حسابدار حرفه ای باید در روابط حرفه ای و معاملات خود صادق و پرهیزکار باشد. اصل بیطرفی، حسابداران رسمی را به برخورد منصفانه، درستکارانه و به دور از تضاد منافع ملزم می کند. حسابداران رسمی در ابعاد مختلف به انجام خدمات حرفه ای می پردازند. صرفنظر از نوع یا اندازه خدمات حرفه ای، حسابداران رسمی باید در ارائه این خدمات، درستکاری را حفظ کنند و در قضاوت خود به رعایت کامل بی طرفی پایبند باشند [۳].

خداوند در سوره ی آل عمران (آیه ۱۹۹) می فرماید "بی تردید از اهل کتاب کسانی هستند که به خدا و آنچه به سوی خودشان فرود آمده ایمان می آورند، در حالی که در برابر خدا فروتن و خاکسار بوده، آیات خدا را به بهای اندک نمی فروشند. برای آنان نزد پرورد گارشان پاداشی شایسته است؛ یقیناً خدا، حسابداری سریع است."

پیام های آیه الف) باید انصاف را مراعات کرد [۱۸]، که کاملاً به درستکاری در حسابداری اشاره دارد، درستکاری تنها به معنای صادق بودن نیست، بلکه برخورد منصفانه و صادقانه را نیز شامل می شود [۳]، صداقت و پرهیز کاری در روابط حرفه ای و معاملات، صراحت در بیان و انصاف در عمل، از ملزومات درستکاری است؛ ب) هر مکتبی ریزش و رویش دارد، اگر گروهی ایمان نمی آورند و حقایق را کتمان می کنند، در عوض گروهی با خشوع ایمان می آورند [۱۸].

این پیام کتمان حقایق را مذموم می شمارد، طمیع بخش ۱۱۰ آیین رفتار فدراسیون بین المللی حسابداران، یک حسابدار حرفه ای نباید در گزارشها، اظهارنامه ها، اعلامیه ها، و سایر اطلاعاتی که حاوی اشکالاتی از قبیل، صورتهای حاوی مطالب نادرست و گمراه کننده با اهمیت؛ صورت ها و اطلاعاتی که در تهیه آن دقت لازم به کار نرفته باشد؛ و صورتهای و گزارشهایی که به دلیل حذف اطلاعات لازم یا درج اطلاعات مبهم، گمراه کننده و ابهام آمیز است، دخالت داشته باشد [۱۷].

خداوند در بخشی از آیه ی ۲۸۲ سوره بقره می فرماید "...و هرگاه داد و ستد کنید، شاهد بگیرید. و نباید به نویسنده و شاهد (به خاطر حق گوئی) زبانی برسد و اگر زیان برسانید، خروج از اطاعت خداست که گریبانگیر شما شده است و از خدا پروا کنید و خدا (راه درست زندگی را) به شما می آموزد و خدا به همه چیز داناست» از پیام های مرتبط آیه ۲۸۲ این است که کاتب و شاهد حق ندارند سند را به گونه ای تنظیم کنند که به یکی از طرفین ضرری وارد شود [۱۸]. طبق آئین رفتار حرفه ای، حسابدار رسمی باید بیطرف باشد و نباید اجازه دهد هرگونه پیش داوری، جانبداری، تضاد منافع یا نفوذ دیگران، بیطرفی او را در ارائه خدمات حرفه ای

مخدوش کند [۳]؛ بنابر این از پیام ایه چنین استنباط می شود که آیه کاملا اشاره به بی طرفی حسابداران دارد. پیام مرتبط دیگر این است که هر گونه خدشه در سند، از هر کس که باشد، فسق و گناه است [۸]؛ از پیام آیه می توان درستکاری و بیان صادقانه اطلاعات حسابداری را استنباط نمود [۴]، [۶].

۴- رازداری

طبق آئین رفتار حرفه ای، حسابدار رسمی باید به محرمانه بودن اطلاعاتی که در جریان ارائه خدمات حرفه ای خود بدست می آورد توجه کند و نباید چنین اطلاعاتی را بدون مجوز صریح صاحبکار یا کارفرما، استفاده و یا افشا کند؛ مگر آنکه از نظر قانونی یا حرفه ای حق و یا مسئولیت افشای آنرا داشته باشد [۳]. خداوند در سوره ی آل عمران (آیه ۷۵) می فرماید «و از اهل کتاب کسی است که اگر او را بر مال فراوانی امین شماری، آن را به تو باز می گرداند، و از آنان کسی است که اگر او را به یک دینار امین شماری، آن را به تو باز نمیگرداند، مگر آنکه همواره بالای سرش بایستی (و مال خود را با سخت گیری بروی از او بستانی)، این به خاطر آن است که آنان گفتند: (چون ما اهل کتابیم) رعایت کردن حقوق غیر اهل کتاب بر عهده ما نیست، (و در ضایع کردن حقوق دیگران گناه و عقوبتی نداریم) و اینان (در حالی که باطل بودن گفتار خود را) می دانند بر خدا دروغ می بندند.»

پیام های آیه: الف) در مورد مخالفان نیز، انصاف را مراعات کنید و همه را خائن ندانید. ب) امانتداری، ملاکی برای ارزشیابی افراد است. ج) ارزشهای اخلاقی، ثبات دارند. حفظ امانت، در نزد همه نیکو و خیانت در آن، نسبت به هر کسی باشد زشت است. رد امانت یک ارزش است، گر چه از مخالفان باشد [۸]. در عمل حسابداران به محرمانه بودن اطلاعات صاحبکار (امانتداری) احترام می گذارند و تا حد ممکن می کوشند تا کمتر در مورد کارشان صحبت کنند. حکم ۳۰۱، محرمانه بودن ماهیت اطلاعات دریافتی حسابرسان از صاحبکاران خود را مورد تاکید قرار می دهد. نوع کار حسابرسان ایجاب می کند آنها به محرمانه ترین روابط مالی صاحبکاران خود دسترسی داشته باشند [۱۷]. طبق بخش ۱۴۰ آیین رفتار فدراسیون بین المللی حسابداران، یک حسابدار حرفه ای نباید از اطلاعات محرمانه ای که در جریان کار به دست می آورد در جهت منافع شخصی یا منافع اشخاص ثالث بهره برداری کند [۷].

۵- رفتار و آداب حرفه ای

طبق آئین رفتار حرفه ای، حسابدار رسمی باید به گونه ای عمل کند که با حسن شهرت حرفه ای او سازگار باشد و از انجام اعمالی بپرهیزد که ممکن است اعتبار حرفه را خدشه دار کند [۳]. طبق بخش ۱۰۰ آیین رفتار فدراسیون بین المللی حسابداران، حسابدار حرفه ای باید در برخورد با دیگران در حین انجام وظایفش، با ادب و احترام رفتار کند، قوانین و مقررات را رعایت و از انجام اعمالی بپرهیزد که می تواند حرفه را بی اعتبار کند [۷].

یکی از اعمالی که می تواند رفتار حرفه ای را زیر سوال ببرد دریافت رشوه است که شاید گاهی تحت عنوان هدیه و پذیرایی و یا حق الزحمه مشروط یاد شود. یکی دیگر از پیام هایی آیه ۱۹۹ سوره آل عمران این است که، هر بهایی در برابر دین فروشی پرداخت شود، کم و ناچیز است [۸]؛ این پیام در واقع اشاره به دریافت رشوه، پاداش و یا هر چیزی دیگری که می تواند به رفتار حرفه ای لطمه وارد کند، اشاره دارد. در واقع مثلاً کسی با دریافت پولی از نفوذ خود استفاده کرده و قرار داد های خاصی با آن طرف ببندد یا مزایای دیگری به وی برساند؛ که مصداق آن در حسابرسی می تواند حق الزحمه های مشروط، ارجاع کار و کمیسیون، هدیه و پذیرایی و غیره باشد، که مطلقاً برای حسابداران رسمی ممنوع است. همچنین خداوند در سوره بقره آیه ۱۸۸ می فرماید « و اموالتان را در میان خود به صورت نامشروع مخورید. و آن را به عنوان رشوه به سوی حاکمان و قاضیان سرازیر نکنید تا بخشی از اموال مردم را (با تکیه بر حکم ظالمانه آنان) به گناه و معصیت بخورید، در حالی که (زشتی کارتان را) می دانید. »

یکی از پیام های روشن این آیه درباره رشوه گرفتن است، رشوه، حرام است و انسان حق ندارد برای تصاحب اموال مردم رشوه دهد [۸].

رشوه یکی از گناهان بزرگی است که مفاسد اجتماعی متعددی را به دنبال دارد، از جمله: حذف عدالت، یاس و ناامیدی ضعفا، جرات و جسارت اقویا، فساد و تباهی حاکم و قاضی، از بین رفتن اعتماد عمومی [۸]. بنابراین این پیام صراحتاً دریافت رشوه تحت هر عنوانی را نفی کرده است چرا که دریافت رشوه تهدیدی جدی برای استقلال حسابداران و حسابرسان حرفه ای خواهد بود و اعتبار حرفه ای آنها را خدشه دار و اعتماد به صورتهای مالی ارائه شده یا تأیید شده توسط آنان را از بین خواهد برد. از پیام های دیگر آیه این است که، اسلام مردم را مالک اموالشان می داند و لغزش های آگاهانه خطرناک است [۸]. از آیه و پیام های آیه استنباط می شود که به نوعی بر فعالیت های ناسازگار با حرفه ای حسابداری اشاره می کند که اگر حسابداران از پذیرش و انجام فعالیت هایی که با ارائه خدمات حرفه ای ناسازگاری دارد خودداری ننمایند، نمی توانند وظیفه ی خود را در مقابل حرفه و جامعه ی خود انجام دهند [۶] [۴].

۶- منافع عمومی

یکی از ویژگی های حرفه حسابداری به عنوان حرفه ای معتبر، علاوه بر پایبندی حسابداران به اخلاق و رعایت آیین رفتار حسابداران حرفه ای، پذیرش وظیفه و مسئولیت در قبال جامعه است؛ و لازمه آن، رعایت منافع عمومی در انجام کار است که موجب جلب اعتماد عمومی به حرفه می شود [۷]. در حسابرسی عبارت مشهوری است که می گوید "جامعه، تنها صاحبکار ماست". این عبارت ایده ای را بیان می کند که برای جایگاه حرفه ای بلند مدت حسابرسان مستقل، اساسی است [۱۷]. جامعه ای که حرفه حسابداری با آن سر و کار دارد به طور مشخص، صاحبکاران، سرمایه گذاران، دولت، اعتباردهندگان، کارکنان، کارفرمایان، جوامع، نهاد های تجاری و مالی و سایر اشخاصی را در بر می گیرد که به درستکاری و واقع بینی حسابداران حرفه ای

در انجام خدمت و فراهم کردن زمینه کارکرد منظم عملیات تجاری و تصمیم‌گیریهای آگاهانه خود به نتایج کار حسابداران رسمی اتکا می‌کنند. چنین اتکایی برای حرفه حسابداری در قبال حفظ منافع عمومی ایجاد مسئولیت می‌کند، [۳].

خداوند در بخشی از آیه ی ۲۸۲ سوره بقره می‌فرماید: «...و نباید هیچ نویسنده‌ای از نوشتن سند همان گونه که خدا (بر اساس قوانین شرعی) به او آموخته است دریغ ورزد. او باید سند لازم را بنویسد، و کسی که حق به عهده اوست باید (کلامش را جهت تنظیم سند برای نویسنده) املا کند، و از خدا که پروردگار اوست پروا نماید و از حق چیزی را نگاهد...»

پیام‌های آیه: الف) به شکرانه سواد و علمی که خداوند به ما داده است، کار گشائی کنیم؛ ب) اهل هر فن و حرفه‌ای مسئولیت ویژه دارد، کسی که قلم دارد باید برای مردم بنویسد [۸]. در واقع این پیام‌ها اشاره به آیین رفتار حرفه‌ای و علی‌الخصوص مسئولیت‌های حسابدار در جامعه را بازگو می‌کند.

نتیجه‌گیری

قرآن مجید، کلام الهی و راهنمای بشر و معجزه پیامبر اعظم (ص) است و از آن جا که این کتاب به اعصار خاصی تعلق ندارد و با وجود آن که خداوند متعال آن را در برابر تحریف محافظت می‌نماید و در رابطه با تمام موضوع‌های اصلی و حیاتی دنیا از جمله حساب و غیرحساب در این دنیا و آخرت سخن به میان آورده است. در طول تاریخ اسلام، مسلمانان و علمای دینی همواره به استناد قرآن، احادیث و روایات پیامبر اسلام، امامان و بزرگان دینی ادعایی مبنی بر جامعیت دین اسلام داشته و دارند و معتقدند که این منابع و در رأس آن‌ها «قرآن» به عنوان کلام خداوند، نسبت به تمامی موضوعات فراگیری دارند. طی این مقاله محقق گردید که در ۱۴۰۰ سال قبل که آیین رفتار حرفه‌ای حساب‌رسان که به شکل امروزی توسعه و گسترش نیافته بود قرآن به ضرورت رفتار آنان و تأثیر آن در امور اشاره نموده است. از مجموع آیات متعدد قرآن که در این مقاله به اختصار به آنها اشاره شد، مشخص گردید که استقلال رأی حساب‌رسان نکته‌ای است که در قرآن بارها به اهمیت آن اشاره شده است و مشخصه اصلی یک حساب‌رسان حرفه‌ای می‌باشد؛ علاوه بر آن موضوعاتی از قبیل درستکاری و بی‌طرفی، صلاحیت و مراقبت حرفه‌ای، رازداری، رفتار و آداب حرفه‌ای و از همه مهم‌تر در نظر گرفتن منافع عمومی توسط افراد حرفه‌ای ریشه در اسلام داشته و مورد حمایت این دین مترقی می‌باشند.

۱. ابراهیمی، ابراهیم؛ اسماعیل زاده، حجت؛ (۱۳۹۴). "سوگیری شناختی در قضاوت حرفه‌ای حساب‌رسانی"، *مطالعات حسابداری و حسابرسی* انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۳.

۲. جابری، علی اکبر، "ترجمه استاندارد های حسابرسی مؤسسات مالی اسلامی"، نشریه ۱۶۴ مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی

۳. جامعه حسابداران رسمی ایران (۱۳۸۸)، **آیین رفتار حرفه ای**، تالیف مرکز آموزش و تحقیقات حسابداری و حسابرسی حرفه ای.

۴. جمشیدی نوید، بابک؛ همت فر، محمود؛ (۱۳۸۸)، "جایگاه حسابداری و گزارشگری در قرآن" **ماهنامه حسابداری**، انجمن حسابداران خبره ایران، سال بیست و چهار، شماره ۲۱۴، دی ماه.

۵. حامدیان، حامد؛ وحیدی الیزی، ابراهیم، (۱۳۸۸). "برداشت حسابرسان ایران از کارایی علایم خطر در کشف تقلب گزارشگری مالی متقلبانه" **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۳.

۶. شاه ویسی، فرهاد؛ کنعانی، اکبر؛ میر نیا، سید جابر (۱۳۹۲)، "مطالعه ی نگرش قرآن در خصوص مفاهیم حسابداری، حسابرسی و گزارشگری مالی"، دومین کنفرانس ملی فرهنگ غدیر الگوی تمدن و سبک زندگی اسلامی، دانشگاه تیریز.

۷. علی مدد، مصطفی، "اخلاق و آیین رفتار حسابداران حرفه ای" (بر اساس: آیین رفتار فدراسیون بین المللی حسابداران) نشریه ۱۹۵ مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی

۸. قرائتی، محسن (۱۳۸۶)، "تفسیر نور" مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ شانزدهم.

۹. قرآن کریم، ترجمه استاد حسین انصاریان، نشر آیین دانش، چاپ دوم ۱۳۹۱.

۱۰. کریمی نیا، مرتضی (۱۳۹۱) زبان قرآن، تفسیر قرآن، انتشارات هرمس، تهران، چاپ اول.

۱۱. گوران حیدری، سید فرهاد؛ همت فر، محمود؛ (۱۳۹۴). "حسابداری مدیریت اسلامی"، **مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۶.

۱۲. معرفت، محمدهادی (۱۳۸۶)، "مثال قرآن"، دوفصلنامه آموزه های فقهی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی

13. <http://bookvalue.blogfa.com>

14. <http://www.andisheqom.com>

15. <http://www.tadabbor.org>

16. <http://www.tarvijequran.com>

17. Meigs, Walter B., Whittington, O. Ray, pany, Kurt and meigs, Robert F. Principles of Auditing's" printce hall, 1989

18. www.maarefquran.org